KAN KARDEŞLİĞİNDEN
MUSAHİP KARDEŞLİĞİNE

TÜRKLERDE ARKADAŞLIK

BAHTİYAR MURAT ARAS

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1976
KÜLTÜR SERİSİ: 1071

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-529-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Kapak Görseli: Contract Sealed with Blood (Blood Oath), 1896 - 1897

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: VİZYON BASIMEVİ KAĞITÇILIK
MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No:1/Z
Beylikdüzü/İSTANBUL Tel: (0212) 671 61 51
Sertifika No: 52098

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bahtiyar Murat Aras: 26 Ağustos 1969 tarihinde Kahramanmaraş'ta doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Kahramanmaraş'ta tamamladı. 1988 yılında Kahramanmaraş Anadolu Lisesi'nin ilk mezunlarından oldu. Aynı yıl İ. Ü. Eczacılık Fakültesi'ne başladı. 1994 yılından bu yana serbest eczacı olarak çalışmaktadır.

Kahranmanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarih Bölümü'nde "Doğu ve Güneydoğu'da Kürt Ayaklanmaları (1908-1939)" adlı teziyle yüksek lisansını bitirdi. Ocak 2017'de Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı'nda "Pazarcık Türkmen Alevileri" adlı teziyle doktorasını tamamladı. Türk-İslam tarihi ve Türk kültür tarihi üzerine araştırmalarına devam etmektedir. "Selçuklu ve Osmanlı'da Din ve Devlet İlişkisi", "II. Meşrutiyet Döneminde İttihatçı Basın", "Aleviler Gözünde Sünnilik", "Maraş Alevilerinde Halk İnanmaları", "Selçuklu Devleti'nin Yıkılışında Maraş Bölgesinin Rolü", "Türk'lerin İslamlaşma Süreci", "İranlı Şiîlerin Safevilere Bakışı", "Musahip Kardeşliğinin Doğuşunda Şah İsmail'in Rolü" adlı makaleleri bulunmaktadır. Türk Ocağı Kahramanmaraş Şubesinde yöneticilik yapmış, Türk kültür tarihiyle alakalı çeşitli seminerler vermiş ve hars heyetinde görev almıştır.

Atıcılık trap branşında milli sporcudur. Kahramanmaraş spor yöneticiliği yapmıştır. Galatasaray Spor Kulübü kongre üyesidir. İ.Ü. Sosyoloji Bölümü 3. sınıf öğrencisidir.

2015, 2017, 2019 ve 2021'de dört kez Kahramanmaraş Eczacı Odası başkanı seçilmiştir. Halen bu görevine devam etmektedir. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve beş çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
KAN KARDEŞLİĞİNDEN MUSAHİP KARDEŞLİĞİNE
TÜRKLERDE ARKADAŞLIK

GİRİŞ 13
Türklerde Aile ve Akrabalık İlişkileri 13
Kan Kardeşliği 31

BÖLÜM 2
TÜRK KÜLTÜRÜNDE KAN BAĞI DIŞINDAKİ
KARDEŞLİK FORMÜLLERİ

Musahip Kardeşliği 69
Tasavvuf 90
Fütüvvet 97
Ahilik 103
Fütüvvet Törenlerinde Kullanılan Semboller 127
Fütüvvet Ehli Törenleri 129
Yol Atası-Yol Kardeşi Tutma 136
Musahip Kardeşliği Töreni 141
Aşinalık 171
Peşinelik 175
Çeğildeşlik 177
Kirvelik 179
Süt Kardeşliği 190
Kıyametlik Ata-Ene, Kuşamat 203
Huşdaş/Hoşdaşlık 206

SONUÇ 209
KAYNAKÇA 213
DİZİN 225

BÖLÜM 1

KAN KARDEŞLİĞİNDEN MUSAHİP KARDEŞLİĞİNE TÜRKLERDE ARKADAŞLIK

GİRİŞ

Türklerde Aile ve Akrabalık İlişkileri

Tarih boyunca büyük devletler kurup, geniş coğrafyalara hükmetmiş milletlerin bu başarıları çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. Birçok araştırmacı aynı konularda çeşitli fikirler yürütmüş ve asırlar süren bu hâkimiyetin nasıl sağlandığı tartışılmıştır. Binlerce yıl önce iletişim ve ulaşım imkânlarının çok kısıtlı olduğu dönemlerde büyük toprak parçalarını egemenlik altına alıp uzun yıllar oralarda hüküm sürmeleri, bunu nasıl başardıkları, diğer milletlerden farkları ve bunu gerçekleştiren milletlerin ortak özellikleri sorgulanmış, bu devletleri kuran milletlerin kültürel kökleri araştırılmıştır. Elbette böyle büyük egemenlik sahaları oluşturmak için birinci şart çok güçlü bir askerî teşkilat ve orduya sahip olmaktır. Bu askerî gücün, girdiği savaşlardan muzaffer kuvvet olarak çıkması ve yeni fethettiği bölgelerde kalıcı olması için bu gücünü uzun süre aynı disiplinle muhafaza etmesi gerekmektedir. Tüm bunları sağlamak ve başarmak için zorluklara karşı dayanıklı, inançlı, kuvvetli, iradeli ve zeki insan topluluğuna ve onları sevk ve idare eden adaletli, cesaretli, başarılı, hoşgörülü, yasa sahibi ve yüksek ahlaklı liderlere ihtiyaç vardır.[1]

Medeniyet teşekkülüne katkı sağlayan bu milletlerin tarihî süreçleri birçok tarihçi ve sosyologun dikkatini çekmiştir. Bunların en önemlilerinden biri olan İbn Haldun bu konuyla ilgi birçok ilginç görüş ileri sürmüştür. Özellikle milletlerin karakterlerinin oluşumunda yaşadıkları bölgelerin coğrafi koşullarının etkisi üzerinde çalışmalar yapmış, bulundukları coğrafya ve hayat şartlarının o milletin karakter oluşumunda çok etkili olduğunu ispata çalışmıştır.

---

[1] "Devlet kahr ve şiddetle alınır fakat şefkat ile muhafaza edilir." Zeki Velidî Togan, *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 1981, s. 224.

Hatta bu milletlerin hayat şartlarının, onların karakterlerine direkt etki ettiğini iddia etmiştir. Zor tabiat koşullarında konargöçer şekilde hayvancılıkla uğraşan kavimleri, "baş edilemeyen vahşi yırtıcılar" olarak değerlendirmektedir. İbn Haldun bozkır kavimlerini yırtıcı ve vahşi olarak değerlendirmekle beraber onların karakter ve huylarının refah seviyesi yüksek şehirlilerden çok daha iyi olduğunu ve onlara göre daha ahlaklı olduklarını da eklemektedir.[2] Bu yüzden birçok Avrupalı seyyah Türklerin karakterlerini öven tespitler yapmış, Türklerin bu dürüstlük ve cömertliklerinin Avrupa'nın hiçbir yerinde eşi benzeri olmadığını dile getirmişlerdir.[3] Türkistan coğrafyasını gezen birçok seyyah ve araştırmacı Türklerin karakter ve ahlakı hakkında birbirine benzer bilgiler vermişlerdir. Seyyahlara göre Türkler, yaşadıkları şartlar gereği çok eğitimli olmasalar da onlarda savaş halleri ya da çok açık bir düşmanlığa maruz kaldıkları durumlar haricinde adam öldürme, hırsızlık, tecavüz ve diğer muhtelif suçlar farklı bölge uluslarına göre çok az görülmektedir.[4] Türklerin savaş ve saldırganlığa karşı çok namuslu ve kanaatkâr olmaları bazı seyyahları çok şaşırtmış ve bunu bir çelişki olarak değerlendirmişlerdir.[5] Bunun yanı sıra bilhassa aynı coğrafyada yaşadıkları milletler ile yapılan mukayeseye göre İranlılar zihni açık, kavrama gücü yüksek ve zarif olarak tarif edilmelerine rağmen, Türklerde bulunan doğruluk, güzel ahlak, içtenlik ve kalp temizliğine İranlılarda tesadüf edilemeyeceğini belirtmişlerdir.[6] Ayrıca Türkleri "vahşi canavarlar" olarak anlatan Ermeni tarihçiler, onları ahlak olarak değerlendirirken çok farklı bir tanımlama yapmış ve aslında onların kanaatkâr, sade, şatafattan uzak, alçak gönüllü, ilişkilerde itidalli, kadınlara karşı mesafeli olduklarını belirterek askerlik başarılarının

---

2 İbn Haldun, *Mukaddime I*, Süleyman Uludağ (haz.) İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 323-327.

3 Jean Chardin, *Chardin Seyahatnamesi,* İstanbul: KitapYayınevi, 2015, s. 42.

4 Arminius Vambery, *Bir Sahte Dervişin Orta Asya Seyahati*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2012, s. 71.

5 "Türkmenlerdeki ahlaki çelişki, yani kendilerde kimi erdemlerin yanı sıra çok çeşitli kötülüklerin bulunması, diğer bir deyişle kişiliklerinde insanlıkla zulmün kimi konulardaki son derece namuslulukla ve kanaatkârlıkla gaddarcasına bir eşkiyalık ve haydutluğun birleşmesi şaşılacak bir durumdu." Vambery, s. 92.

6 Vambery, s. 43.

nedeni bu özelliklerine bağlanmıştır.[7] Tabiatın zorluklarıyla sürekli uğraşan bu göçebe kavimlerin, yerleşik hayata çok önceden geçen diğer milletlere göre daha cesur ve savaş kabiliyetlerinin çok daha yüksek olduğu ileri sürülmektedir.[8] Yörüklük eden Türkmenlerden daha cesur bir milleti dünyada görmediğini anlatan seyyahın söyledikleri bu görüşleri doğrular gibidir.[9] Bu yüzden Cengiz yasasında, "Daim göç edeler, oturak olmayalar" denilerek Türklerin sürekli göçebe yaşaması emredilmiştir.[10] Bunun sebebini Cengiz Han, "Olmasın ki oturak olasız, ki beylik ve Türkmenlik yürüklük edenlere kalur."[11] diyerek bey olmanın şartının hareketli olanlara ait olduğunu ifade etmiştir.[12] Kırgızlar bir yere bağlı kalmayı yani yerleşik hayatı bir hastalık belirtisi saymış ve onu bir nevi cinnete benzetmişlerdir.[13] Moğollara göre ise göçebe hayatından daha iyi bir hayatın olması imkânsızdır. Cengiz Han bu göçebelerin oluşturduğu ordunun hakanı olarak dünyayı fethetmiştir.[14] Bu hareketli hayat Türkler ve Moğolların bir yaşam biçimi olmuştur. Çünkü Türkler savaşa gider-

---

7 "Moğolların genel huy, alışkanlık ve ahlakı üzerine: Bu milletler kendilerini bize beslenme hususunda itidalkâr, elbise hususunda mütevazı, iffet ve ismet taraftarı, evlenmek hususunda ve kadınlarla münasebette tahditkâr gösterirlerdi. Derlerdi ki, yirmi yaşında evlenmeli ve vazife-i zevciye otuz yaşına kadar haftada üç kez, otuzdan kırka kadar ayda üç, kırktan elliye kadar yılda üç, bu yaşı geçtikten sonra hiç yapılmamalıdır. Harpte indirdikleri darbelerin şiddeti bilhassa bu perhizden geliyor.

Moğolların ahlakı, huyu, davranışları, kanunları, yasa, yasag: Yanılmaz ve adil olan Cenab-ı Hakk, tabiaten kendinde mevcut olan ve ecdadının kanunlarına tebaan yaptığı iyiliklerden dolayı onu mükafatsız bırakmaz, çünkü Tatarların, Cengiz Han kavm-i asliyesi tesmiye eyledikleri yasag, yalanı, hırsızlığı, zinayı men eder; hemcinsini kendi gibi sevmesini, sövüp saymayı, hatta kendisine yapılan fenalığı unutmayı, kendi arzusuyla dehalet edenlere merhamet etmeyi, civar şehirlerin ahalisini her türlü vergiden muaf tutmayı ve Cenab-ı Allah'a tahsis edilmiş mabetlere hürmet etmeyi emreder." Hasan Oktay, *Ermeni Kaynaklarında Türkler ve Moğollar,* İstanbul: Selenge, 2007, s. 184.

8 İbn Haldun, *Mukaddime I,* s. 329.

9 "Dünyada Türkmenlerden daha cesur adam düşünemem." Vambery, s. 155.

10 Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı*, İstanbul: Kabalcı, 2006, s. 1059.

11 Togan, s. 106.

12 Gökyay, s. 1059.

13 Vambery, s. 165.

14 B.Y. Vladimirtsov, *Moğolların İçtimaî Teşkilâtı,* Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995, s. 93.

ken aileleri ve sürüleri de onları arkadan takip etmiş ve büyük bir destek kuvvet görevi üstlenerek, yeri geldiğinde erkeklerle beraber kadınlar da savaşmışlardır.[15]

Türkistan coğrafyasına çeşitli ziyaretlerle gelen ve Türkler hakkında bilgi toplamaya çalışan Çinli görevli "Çançun", Moğollar hakkında bilgi verirken ilk önce onların yaşadıkları yerin coğrafi özelliğinden bahsetmektedir. Moğolların yaşadığı yerlerde sadece yabani otlar olduğunu, hiçbir ağacın bulunmadığını, ekin yetişmediğini belirterek, Moğolların yalnızca sütle beslendiğini ve deriden kıyafet giydiklerini söylemiştir. Keçe çadırda yaşayan bu göçebe milletin tüm bu zorlu şartlara rağmen son derece mutlu ve neşeli olduklarını özellikle söyleyen bu Çinli görevli, hayvancılıkla uğraşıp çobanlık ve avcılık yapan Moğolların kendi hayatlarından çok memnun olduklarını ifade etmiştir.[16]

Konargöçer hayata büyük bir bağlılık gösteren Türk ve Moğol kabileleri için yurt ve meraları da çok önem taşımıştır. Atalarının müşterek olarak kullandığı bu göç yerlerini kendi malları gibi gören yakın aile ve aşiretler bunların korumasını da birlikte üstlenmişlerdir.[17] Türkler ve Moğollar konargöçer hayattaki bu arkadaşlığın ve birlikteliğin önemini çok iyi kavramışlardır. Cengiz Han, arkadaşına bu hayattaki zorlukları nasıl birlikte göğüslediklerini ifade ederken, *"Geçmiş günlerde sen üç Tohurat, beş Tarhut evi ve iki kabile: Çankişit ve Bayautlarla birlikte benim kampımda bulundun. Karanlıkta ve sisli günde yolu şaşırmadın, kargaşalık ve bozgunculuk anlarında sen benden ayrılma-*

[15] "Frenkler şiddetle mukavemet gösterdiler. Hâricîlerin okları ve kılıçları onlara tesir etmedi. Bir hamlede dört bin hâricî tepelediler. Asilerden ve müridlerden bir kısmı ahmal ü etfâl ve ıyâlleri ile birlikte muhârebe meydanına gelmişler ve onları siper ittihaz etmişlerdi. Asilerin kanını akıttılar, ihtiyâr ve genç erkek ve kadın tefrîk etmeksizin, kamilen öldürdüler. İki üç yaşındaki çocuklardan ma'dâ herkesi öldürdüler. Havaricin kadın ve çocuklarını, emvâl ve esbâblarını aralarında taksim eylediler." İbn Bîbî, *Selçuknâme,* İstanbul: Kitabevi, 2010, s. 170. "Timur'un ordusunda kadınlar çoktu. Bunlar, savaşta ve çarpışmalarda metanetle vuruşur, düşman erkeklerine karşı merdane çarpışır, metanetle vuruşur, kılıç sallamada, ok atmada benim diyen babayiğide taş çıkartırlardı." İbn Arabşah, *Acâibu'l Makdûr,* İstanbul: Selenge, 2012, s. 458.

[16] Vladimirtsov, s. 60.

[17] "Cengiz Han kendi soydaşlarından Altan'a şöyle demişti: "Babalarımızın ve dedelerimizin yurdunu ve meskenlerini silip süpürmem, bıraktıkları yol ve nizamı kaybetmem ve bozmam." Vladimirtsov, s. 91.

BÖLÜM 2

TÜRK KÜLTÜRÜNDE KAN BAĞI DIŞINDAKİ KARDEŞLİK FORMÜLLERİ

Türk kültüründe belli maksatlarla kan bağı dışında birçok kardeşleşme şekliyle karşılaşmaktayız. Kardeşleşme törenlerinin tamamı Türkler açısından önemli olaylarda oynadıkları rollerden ileri gelmektedir. Bu törenlerinin en önemlisi askerî ve güç birlikteliği hedefleyen kan kardeşliği için ant içme törenidir. Ancak bunun dışında da çeşitli amaçlara yönelik birçok kardeşleşme uygulaması Türk kültür coğrafyasının çeşitli bölgelerinde karşımıza çıkmaktadır. Kan bağı dışındaki bu akrabalık ilişkilerinde birinci koşul karşılıklı rıza ve amaç birlikteliğidir. Yeni kurulan bu akrabalık törenlerinde taraflar birbirlerine toplumun huzurunda söz vererek ant içmektedirler. Toplum huzurunda verilen sözü tutmamanın birçok yaptırımı olduğu bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi de toplum nezdinde itibarını kaybetmektir. Kurulan akrabalık ilişkileri, taraflara karşılıklı sorumluluk yüklemenin yanı sıra, bazı kaçınma ve tabuları da gündeme getirmektedir.[1]

Musahip Kardeşliği

"Türklerin at üstündeki dinî serüveni" olarak tanımladığımız Alevilik, Türklere özgü bir inanç sistemidir. Temeli ve amacı güzel ahlak olan Alevilikte esas hedef insan-ı kâmil olmaktır. "İncinsen de incitme" diyen Hacı Bektaş-ı Veli aslında çok kısa bir cümleyle Aleviliğin anayasasını belirlemiştir. Temelinde eski Türk inançlarından birçok unsura rastladığımız Alevilik, Türk Müslümanlığının bir kolu olarak bugüne kadar ulaşmış ancak inancın yaşatılmasındaki en büyük etken olan Dedelik kurumunun neredeyse son bulmasıyla geleneksel köklerinden ve yapısından uzaklaşmıştır. Aleviliğin birinci öğretisi, "güzel ahlakı yaşamak ve egemen kılmak" olmakla beraber,

[1] Berna Ayaz, Başkurtlarda Kan Bağı ve Evlilik Dışı Akrabalık İlişkilerine İki Örnek: "Kıyametlik Ata-Ene" ve "Kuşamat", https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/990754, Erişim Tarihi: 23.01.2021, s. 63-66.

en önemli ibadet töreni "cem" dir. Cem ayini geleneksel Alevilikte yılda bir kez yapılır ve genelde köylerde hasat kaldırıldıktan sonra kış aylarında dedenin gelmesiyle köyün en büyük evinde "büyük dam"da gerçekleşir. İbadetin dışında toplumun huzuru ve barışı için bir yılın muhakemesinin yapıldığı bir nevi halk mahkemesi vazifesi gören "görgü cemi"nde talipler arasındaki anlaşmazlıklar ve itilaflar giderilir ve dedenin huzurunda ve taliplerin rızasıyla adalet mekanizması işletilir. Bu görgü cemleri toplum içinde bir nevi otokontrol fonksiyonu üstlenmiştir. Görgü cemlerine evli çiftler arasında musahip kardeş olmayanlar katılamazlar. Alevilerde çok önemli bir sosyal dayanışma modeli olarak işlev gören musahip kardeşliğiyle ilgili pek çok görüş ileri sürülmüştür. Çünkü Alevilik inancının temel kavramlarından biri olan musahiplik olmadan Alevilik inancının yaşandığını söylemek pek mümkün değildir. Bu yüzden Aleviliğin temeli sayabileceğimiz musahip kardeşliğiyle ilgili genelde birbirine benzeyen ama bazen de farklı görüşlere rastlanmaktadır. Ancak en temel şekliyle musahip kardeşliği şöyle tarif edilebilir:

> İkrar vermiş iki Anadolu Alevisi, eşleriyle birlikte (dört kapılı) olarak ahirete kadar kardeş kalacaklarına, birbirlerini koruyup kollayacaklarına, birlik ve beraberlik içinde yaşayacaklarına toplumun ve dedenin huzurunda söz verirler. Her insanın hayatında yalnız bir kere gerçekleşebilen bu antlaşmanın ölüm, düşkünlük, ayrılık gibi durumlarda bozulması durumunda yenilenmesi mümkün değildir. Ahiret kardeşliği olarak da adlandırılmasının nedeni, bu beraberliğin ölünceye kadar sürmesi gerekliliğindendir. Kimi yörelerde "yol kardeşliği" olarak da adlandırılmaktadır.[2]

Bazı dedeler musahip kardeşliğini İslam tarihindeki muhacir-ensar dostluğuyla tarif etmektedirler. İslam'ın ilk yıllarında Mekke'den çıkmak zorunda kalarak Medine'ye hicret eden Hz. Muhammed'e ve Müslümanlara, Medine halkı evlerini ve gönülleri açmıştır. Hz. Muhammed'in hadisinden hareketle, İslam inancının en önemli kriterlerinden olan "Müslüman Müslüman'ın kardeşidir" sözünün tarihteki ilk uygulaması bu şekilde meydana gelmiştir. Mehmet Yaman Dede bunu kitabında şu şekilde anlatmaktadır:

---

[2] Piri Er, *Yaşayan Alevilik,* Ankara: Barış Kitap, 2013, s. 99.

> Hazreti Muhammed, Hicret'in birinci yılında (Müslümanların sayısı çoğalınca) Ensar ve Muhacirleri birbirleriyle kardeş (musahip) yapmıştı. Musahiplik, Kur'an-ı Kerim'in şu ayetiyle kurulmuştu: "Onlar ki, inanıp hicret ettiler ve mallarıyla canlarıyla Allah yolunda savaştılar ve onlar ki (Hicret edenleri) barındırıp yardımda bulundular; işte bunlar birbirlerinin dostu ve yârıdırlar. Eğer böyle yapmazsanız (birbirinize dost ve yakın olmazsanız), yeryüzünde büyük bir fitne ve fesat meydana gelir. İşte Hacı Bektaş-ı Veli, Hazreti Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göçtükten sonra yanında giden ve sonradan göçenlerle (Muhacirlerle) Medinelileri (Ensar) birbirleriyle kardeş yaptığı gibi İslamiyet'teki bu kardeşlik kurumunu düzenlemeye koyulmuştu. Alevilikteki düsturları açıklar, "Birinci kapı, Musahiplik kapısıdır" derken, bunun, talip için en üstün kapı sayılacağı anlatılmak istenir. Aleviler bu hususu bir Peygamber, bir Kur'an emri olarak kabul ederler. Anne ve babalar çocuklarının seçtiği musahibe karşı saygılı ve şefkatli davranırlar.[3]

Aleviliğin ikrar vermek, teslim olmak ve musahip tutmakla başladığı belirtilmiştir.[4] Ayrıca musahipliğin Anadolu Aleviliği için ayırt edici bir özelliği vardır. Diğer birçok bâtınî tarikatte görülen rumuzculuk, esrarcılık ve sınıfcılık Anadolu Aleviliği'ne bir türlü girmişse de aslında Türk bâtınîliğine ait bir özellik değildir. Rumuz kullanmak, sır tutmak, cemiyet-i hafiye olmak, diğer bazı zümrelerde görülen şeylerdir. Muhip, talip, sâlik, rehber, dede, mürşit, pîr gibi aşamalar birçok farklı zümrede bulunmaktadır. Ancak sahip musahip olma usulü Muhammira ve Mübeyy[5] fırkalarında bulunmakla beraber Anadolu Aleviliği'nin en önemli özelliğini oluşturur. Bilhassa Şeyh Sâfi Menakıbı ve İmam Câfer Menakıbı'nda musahipliğin uzun uzun anlatılmasından ne kadar önemli olduğu görülmektedir. "Musahiplikle Aleviler, arada sen ben davası olmadan birbirlerine teslim-i mal ve can ederler." Buyruk'ta geçen yedi farzdan birincisi olan ve malı mala, canı cana katmak olarak tarif edilen musahiplik, Alevi olmanın en temel şartlarından biridir. Her talibin bir musa-

---

3 Mehmet Yaman (Dede), *Alevilik, İnanç, Edep, Erkân,* İstanbul: Demos Yayınları, 2011, s. 220.

4 Yusuf Ziya Yörükân, *Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar,* İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2006, s. 43.

5 Kırmızı giyinenler diye adlandırılan, genelde Türklerin yaşadığı Belh, Rey, İsfahan gibi yerlerde görülen gulât bir hareket olarak değerlendirilmektedir. Saleh Aliev Muhammedoğlu, "Hürremiyye", *İslâm Ansiklopedisi,* Cilt: 18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1998, s. 500, 501.

hip tutması, Aleviliğin ilk erkânıdır. Bu yüzden Aleviliğin en önemli ibadeti olan "Görgü Cemleri"ne yalnızca musahibi olanlar ve musahip olacaklar alınmaktadır. Yani Alevi anne babadan doğmuş olsanız dahi musahip olmadan gerçek anlamda Alevi olarak cemaate dâhil olamazsınız.[6] Musahipliğin önemini Yusuf Ziya Yörükân şöyle tarif etmektedir:

> Eğer Alevi olmak Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin kardeş olduğu gibi sahip ve musahip olmayı gerektiriyorsa, bu inancı ve telkin ettiği bağlılığı destekleyecek ayinleri de yerine getirecektir. Âşina, peşine ve çiğildeş olacak, "Allah bir, Resul Hak, Hz. Ali ve on bir oğlunun imamlığı hak" demek suretiyle şeriat, tarikat ve marifet kardeşi olacak; Dört Kapı'nın hizmetini bilip yerine getirmekle Kırklar Kardeşi olacak; on yedi erkânı bilip yerine getirmek suretiyle on yedi erkân kardeşi olacak, bir babanın belinden, bir ananın karnından gelmekle ceset kardeşi olacaktır. Mürebbi, baba; talip ise oğul olduğu için birbirlerinin evlerine teklifsiz bir şekilde girip çıkabilecekler; mallarını birbirlerinden esirgemeyecekler, birbirlerinin yarasına ilâç olabileceklerdir. Buyruk'ta, "Ey İnsanlar! Tanrı'ya giden yolda birbirinize iyi tutunun!" denmektedir. Kardeşler birbirinin sırlarını ve günahlarını da paylaşacaklardır. Suçluluk halinde, kardeşliğine sahip çıkmadığı için, musahibi de suçlu bulunacaktır. Dinî merasimler, hayırlılar, gülbankler, nefesler ve menkıbeler bu fikirleri telkin edecek; eğitim teknikleri, sosyalleşme süreci, bu sosyal felsefeyi düzenleyecek tarzda düzenlenecektir. O zaman bu esaslarla birlikte giden kişilik özellikleri de sırdaşlık, ketumluk, kardeşlik ve tesanüt, birbirleriyle dost ve mahrem olma, küçüklerin büyüklere derece derece hürmet göstermesi, misafirperverlik, hoşgörü veya olur olmaz şeylere kızmama şeklinde tecelli edecektir.

Musahip kardeşliği töreni bir nevi cemiyete kabul törenidir. Ancak bundan sonra çiftler gerçek anlamda Alevi veya Tahtacı olmuş olurlar ve önemli cem ayinlerine katılabilirler. Kan bağı akrabalığından daha ileride bir sosyal akrabalık kurarak cemiyette kardeşlik ve dayanışma ruhunu pekiştirirler. Bu, çok etkili bir sosyal kontrol mekanizması da ihtiva etmektedir. Çünkü musahip kardeşler birbirlerinin fiillerinden direkt sorumludurlar. Diğerinin yapacağı bir hata ya da fenalıktan ikisi de aynı derecede sorumlu sayılır. Bu yüzden musahip hem kendi hem de kardeşinin toplum içindeki hâl ve hareketlerini sürekli kontrol etmek zorundadır. Bu kardeşleşme

[6] Yörükân, s. 44, 84, 304.

Türklerin tarihi süreci incelendiğinde hangi dine mensup olurlarsa olsunlar kültürel bütünlüklerini, önceliklerini, örf ve âdetlerini bir şekilde muhafaza etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu yüzden onları güçlü kılan en önemli özelliklerinden birisi olan aile, oymak ve boy bağlarını sürekli korumaya çalışmış ve bu bağları güçlendirmek için çeşitli yöntemler kullanmışlardır. Mensup oldukları Gök Tanrı inancından İslamiyet'e kadar tüm dinî inanışlarda bu kültürel mirası bazı küçük değişikliklerle korumayı başarmışlardır. MÖ 8. yüzyılda İskitlerden başlayarak gördüğümüz kan kardeşliği törenlerindeki çeşitli uygulamaları hem Türklerde hem de Moğollarda görmekteyiz. Aynı uygulamaları İslamiyet'i kabul edip Anadolu'ya ulaşan hem Sünni hem de Alevi Türkmenlerde görmemiz, bu kültürel mirasın ne derece kökleşmiş ve vazgeçilmez olduğunun kanıtıdır. İyi günde kötü günde, hayat boyunca hatta ahiretlik adıyla ahirete yansıyacak düzeyde arkadaşlık bağları oluşturmak Türklerin sosyal bağlara verdiği önemi göstermektedir. Bu insani ilişkilere verilen önem onların gündelik hayatına da tesir etmiştir. Tanrı misafiri tanımıyla misafire verilen değer ona bir manevi misyon yüklemiştir. Misafiri üzmek Tanrı'yı üzmek olarak görülmüş ziyarete gelenlere çok büyük önem verilmiştir. Onların ağırlanması, yedirilmesi, içirilmesi ve emniyetlerinin sağlanması bir görev sayılmıştır. Dinî bir yükümlülük olarak da görülen Türklerdeki dostluk ve kardeşlik ilişkileri aslında onların iki bin beş yüz yıllık kültürel kökenlerinin bugünlere yansımasının bir ürünüdür.

Türklerde tarih boyunca kardeşliğin önemi ve bunun sonucu yapılan kardeşleşme merasimlerini incelemeye çalıştığımız bu eserde birçok farklı dinî ya da sosyolojik figürle süslenmiş kardeşleşme modellerini görmüş bulunmaktayız. Bu kardeşleşmelerin en önemli amacı güçlü bir toplumsal dayanışma meydana getirmektedir. İbn Haldun özellikle göçebe toplumlar üzerinde durduğu ve onlardaki, şehirli toplumlara göre çok daha güçlü olduğunu düşündüğü "asabiye" kavramının bir devletin oluşumundaki en önemli faktör ol-

"asıktı cilik" (aşıklı ilik) 206

A

Ab 128
Abaka 17
Aba Kulak 43
Abbasi 21, 105, 106, 112
Abbasi Halifesi Nâsır-Lidînillâh 105
Abbasiler 92, 93, 103, 142
Abdalan-ı Rûm 116
abdest 167
Abdülbâki Gölpınarlı 75, 98, 99, 218
Abdülkerîm el-Kureyşî 90
abid 90
Abu-Abd-al-Rahman-al-Sülemî 98
abu-l-fityân 104
Acı Bay 191
âdâb 107
Adana 181, 186, 188
Âdem 83, 84, 122, 133
adet 19, 61, 89, 117, 127, 186, 190
ad koyma merasimi 28
Ağaç 21
Ağaçeri 172
Ağrı 188
ahı 104, 110, 136
Ahıska 181, 182
Ahıska Türkleri 182
ahi 104, 105, 110-113, 119-121, 137
Ahibaba 104
Ahi Baba 119
Ahi Evran 113, 115, 118, 220, 222
Ahi Evrân 114
Ahi Evren 103, 104, 109, 110, 113-116, 118, 119, 136, 137, 216
Ahi Ferec 104
Ahi İbrahim 104
Ahilik 84, 89, 97, 100, 103, 105, 112-116, 118, 120, 121, 126, 134-138, 145, 152, 217, 218, 220-222
Ahilik Birlikleri 137
Ahiret kardeşliği 70, 145
ahiretlik 74
Ahi şeçere-nâmeleri 119
Ahi Şeyhi 119
Ahi Teşkilatı 119
Ahi Türk 117
Ahîyan-ı Rûm 116
Ahi Yûsuf-ı Halvetî 116
Ahmed b. Hadraveyh 98
Ahmet T. Karamustafa 95, 96
Ahmet Yaşar Ocak 90, 92, 96, 97, 144, 148, 219
Ahmet Yesevi 125, 143, 148
Ahret Ana 74
Ahret Baba 74
ahretlik 74, 203
aile 16, 18-20, 27, 29, 41, 51, 63, 65, 85, 87, 145, 150, 153, 154, 181-183, 187, 195, 201, 206, 212
Akdeniz 124, 147
Ak Efendi 40
akı 104, 105, 136
Ak Molat 45
akraba 23, 32, 34, 36, 46, 63, 64, 154, 190, 201
akrabalık 19, 20, 27, 63, 69, 72, 142, 150, 153, 154, 179, 181, 183, 187, 188, 190, 194-196, 199, 200, 203, 205, 206
Al 59, 124
alaslama 125
Al Ateş 124
albastı 125
Alday-Buuçu Destanı 193

al duvak 125
Alevi 50, 71-74, 76, 77, 80, 83, 84, 97, 109, 110, 113, 115, 121, 137, 140, 142-144, 147, 149-154, 170-173, 177, 178, 182-184, 186, 215, 217, 218, 221
Alevî 72, 143, 144, 151, 186, 220, 222, 223
Alevilik 70, 71, 73, 74, 80, 86, 89, 95, 97, 99, 102, 113, 128, 134, 135, 142, 143, 149, 150, 152, 153, 165, 170-172, 216, 217, 218, 223
al-futuvva 104
Ali 58, 72, 74, 75, 77-85, 99, 100, 102, 105, 106, 117, 120, 121, 123, 133, 135, 137, 143, 146, 150-152, 157, 160, 161, 164, 165, 167, 168, 170-172, 177, 178, 202
Alî 99, 120
Âl-i Âbâ 83
Ali Paşa 58
Ali Yolu 99
Al kaftan 125
alkış 36, 37
Allah 15, 26, 62, 71, 72, 75, 79, 90-93, 98, 102, 103, 107, 122, 123, 126, 128, 137, 140, 158, 159, 161, 164, 165, 169, 199
Allahçılar 143, 147, 223
Alman-Bet 191
Almanlar 201
Almos 41
Almos Han 42
Alp 31, 34, 45, 59, 137
Alperen 116
Alperenler 73
Alplik 115
Al Ruhu 124
Altay 19, 39, 61, 195, 215
Altaylar 52
Altaylı Telengitler 54
altın 33, 46, 51, 60, 86, 107, 124, 202
Altın elbiseli adam 124
Altın Kan 45
altın kapı 33
Altın Orda 199, 200
ana 20, 27, 51, 52, 77, 78, 116, 135, 154, 176, 185, 190, 204, 205
Ana 20, 37, 44, 74, 105, 115, 125, 137, 199, 216, 219, 220
Anadolu 22, 47, 49, 59, 61, 70, 71, 87, 95, 96, 99, 100, 102-107, 109, 110, 112-118, 120, 124, 125, 135-137, 142, 144, 145, 152, 153, 172, 176, 181, 182, 184, 186, 189, 203, 216, 217, 219-223
Anadolu Alevisi 70
and 35, 42, 50, 52, 53, 60, 100
anda 28, 33, 35, 38, 44, 46, 47, 51, 52, 57, 59, 74, 78, 79, 136, 142, 146, 150-154, 157, 183, 194
andagar tıl 40
anda ke 47
andaldaqa 60
anda olmak 47
anda söylemek 47
anda tesis etmek 47
anda töreni 33
andıgar 48
andık 48
Andık-ana 185
Andık-ata 185
andlaşma 38
andlıg adaş 47
Ankara 4
Ankara Savaşı 62
ant 36-39, 45-48, 50, 52, 54, 56, 59, 60-62, 69, 76, 123-125, 204
Ant 36, 38-41, 43, 48-50, 56, 59, 61, 195, 215-217, 219, 220
antah 48
Antalya 111, 216
antıkmak 48
ant içmek 36, 48, 54
antlı adaş 47, 57
antlığ 48
Arap 22, 53, 55, 75, 76, 91, 92, 94, 97, 98, 105, 106, 111, 116, 142, 152, 155, 186, 195

Arap Aleviler 76
Arapça 90, 91, 101, 104, 105, 110, 111, 136
Arap Şiiler 75
Arap yarımadası 75
arka 21, 30, 140
arkadaş 30-33, 56, 75, 136, 190, 193
arkadaşlık 30, 33, 34, 48, 56, 57, 60, 62, 73, 75
arkalanmak 30
Arminius Vambery 14, 49
arşın 112, 128
Arulat kabilesi 32
Asabiye 20
asabiyet 20, 21
ashab 73, 130
Ashâb-ı Suffe 93
Ashâb-ı Tarîk 119
asıktı cilik 206
Asıl 194
asker 19, 22, 31, 62, 122
aslan 18, 50, 57, 77
Aslan 77
Asr-ı Saadet 76
Asya 49, 50
Aşıkpaşazâde 34, 116
aşina 169, 171, 173-175, 177
Aşina 168, 171, 173-176
Âşina 72
aşiret 19, 46, 65, 189
aşiretler 16, 23, 46
Aşki 58
at 21, 22, 29, 34, 35, 37, 38, 40, 50, 51, 53, 61, 75, 105, 123, 124, 143, 148, 188, 198
At 21, 39
Ata 27, 31, 32, 37, 69, 215, 216
Ata Melik Cüveynî 31, 32, 215
Atatürk 124, 125, 218
ateş 40, 124, 127, 135, 176
Ateşbagi 145
at kafası 61
atlı 19, 21, 22
Avar Hakanı Bayan 39
Avarlar 39, 57
Avar Türkleri 39
avcı 29
avcılık 16
Avrupa 14
Avrupalı 14
Avşar 181
Aydın 73, 172, 216
ayı 39, 52, 61, 138
Ayı 39, 61
ayı andı 40
Ayı Andı 39
Ayı kafası 40
ayin-i cem 143
Ay Mögö 45
Ay Mögö Destanı 45
Aysın Oğlu Ahmet Destanı 44
Ay Sologoy 44
Ay Sologoy ile Kün Kologoy Destanı 44
ayyâr 97
Azerbaycan 48, 105, 114, 145, 177, 182

B

Babağan Kolu 76
baba kuşağı 125
bacı 78, 154, 157-159, 163, 165
Bacıyan-ı Rum 115
Bacıyân-ı Rûm 116
Bağdat 106, 107, 114, 172
bahadır 63, 204
Bahadır 27, 30, 35, 201, 218
Bahtı Kildi İmildaş 201
Bakara suresi 166
Bal 171, 173, 217
balbal 49
Baljiyut-Hulcur 23
Balkanlar 116
Basat 20
Basra 106
baş 28, 31, 52, 64, 81, 86, 87, 100, 135, 139, 140, 164, 188
Baş 87, 143, 218
başbuğ 32, 33

Başbuğ 33
Başkurt 48, 203
Başkurtlar 54, 126, 203
Başkurt Türkleri 203
Bâtınî 71
Batur 35
Bayat 37, 88, 216
Bayaut 16
Bayezid 180
Bâyezid-i Bestâmi 92
bayrak 125
Bayram Ali Emeldeş b.Recep 202
Bayundur Han 31, 86
Bedi-ül-Cemal 197
Begrek 51
bekâret kuşağı 125
Bektaşi 73, 74, 121, 140, 144, 217
Bektaşiler 76
Bektaşilik 73, 172, 216, 217
bel bağlama 125
Belh 71, 108
Bengal Santalları 61
bengü taş 49
Berber 161
Beş Âl-i Aba 123
beşik kertme 60
beşik kertmesi 60, 204
beşik toyu 203, 205
Beşik toyu 204
Beyoğlu 4
beysus 112
Beysûs 112
bıçak 39, 53-55, 77, 79, 88, 112
bız 34
Bilâd-ı Rum 99
birader 137, 145
biste 142, 144, 145
Bişr el-Hâfî 106
Bizans 22, 35
Boorçu 32
Borındık İnay 204
boy 19, 38, 163, 212
Bozatlı Hızır 177
Boz Atlı Hızır 148
boz beygir 52
bozkır 14, 17, 27
Bozlar 85
Bozok 86
Bozyiğit destanı 199
Budizm 92
buğday 51
Buhara 108
Buharî 107
Bulgar 60
Bulgarlar 60
Buretler 40, 60
Burhan Dağı 32
Buyruk 71, 72, 74, 77, 81, 83-86, 89, 149, 155, 158, 170- 174, 176-178, 216
Büyük Hun İmparatorluğu 20

C

Cakıp Bay 192
Camuha 34, 46, 47, 59, 60, 62
Camuka 46, 195
Can Akmes Emeldeş 202
Cebe 33
Cebrail 77, 79-84, 122, 126, 133, 137, 152, 165, 166, 168, 170, 173, 177
cem 50, 72, 74, 86, 113, 128, 141, 147, 150, 153, 157, 158, 160-162, 173, 185
Cem erenleri 162
Cenab-ı Hak 25
Cengiz 15, 27, 50, 86
Cengizhan 15, 16, 21, 28, 32-34, 43, 47, 59, 62, 64, 195, 219
Cengizname 197
cenk 34, 171
cenk arkadaşlığı 34
cennet 78, 132, 141
Cesegey 40
civan-merd 104, 105
Claude Cahen 104
cömert 98, 104, 105, 120, 123, 136
Cönger 198
Cüneyd-i Bağdadî 92

Ç

Çadırlu tekfurları 34
Çağatay 120, 199, 217
Çalair kabilesi 33
Çaldıran Savaşı 63
Çamcı Köyü 186
Çan 38
Çanakkale Savaşı 63
Çançun 16
Çankişit 16
Çarçuday 32
çârub 128
Çaş Salgın 43
Çeğildeş 171, 177, 178
Çelme 32, 33
çerağ 121, 141
çerağcı 112, 113, 166
Çığıldaşlık 171, 177
çırak 129, 136, 138
Çırak 120, 135
çırak çıkarmak 129
çiğildeş 72
Çin 21, 22, 26, 28, 38, 61, 126, 217, 219
Çinli 16, 38, 50
çoban 53, 54
Çobanlı oymağı 172
çocuk 19, 32, 55, 59, 125, 186-188, 192, 196, 197, 205
Çukurova 172

D

Dağıstan 181
dağ keçisi 49, 50
dâr 158, 159, 160, 177
Dayin-Usun 46
debbağ 119, 138
dede 71, 76, 84, 150, 159, 174, 181
Dede Korkut 20, 28, 31, 32, 51, 52, 54, 59, 60, 73, 75, 86, 117, 125, 134, 185, 192
Değirmenci 161
delil 23, 157, 170, 171
delilci 162, 163
Demir 88, 217
demirci 53
Denizli 115
Der Beyan-ı Mahfil 129
deri 122, 123, 179
Dersim 188
derviş 49, 119, 155
Destan 43
Deşt-i Kıpçak 200
devlet 21, 22, 36, 38, 44, 46, 74, 118, 137, 158, 180, 199, 200, 203, 212
Devlet 13, 24, 86, 116, 118, 202, 203, 212
Devlet-i ebed 212
Dictionnaire Turk-Oriental 199
Dil Musahibi 155
din 22, 37, 39, 62, 92, 94, 104, 107, 114, 119, 156, 212, 216
Dirse Han 185
Divanü Lûgat-it Türk 49
doğa 19, 29, 134, 176
dolu 50, 112, 147, 159, 160, 174, 176-178, 204
dolu-dem 147
dost 31, 43, 47, 53, 56, 57, 60, 71, 72, 75, 84, 113, 136, 165, 172, 198, 199, 205
Dört kapı 167
Dört Kapı 72
Dört kardeş birliği 84
Dört Kollu Hun Gülü 124
dul 20, 156, 185
Dulkadiroğlu 52
Dulkadiroğlu Mehmet Bey 52
Dur Hasan Dede 172
düğün 47, 52, 125, 186, 187, 204
Dülün Boldak 32
dünür 57, 60
düşkün 17, 85, 134, 148, 153, 168, 169, 198
düzen 22

E

ebe 185
Ebû Abdullah es- Siczî 98

Ebu Bekir 106
Ebubekir Emeldeş b.Rüstem 202
Ebu Hafs 101
Ebû Hafs el- Haddâd 98
Ebû Hafs el-Haddâd 100
Ebu Hanefi 109
Ebu Hanife 106
Ebu Hasan Bûşencî 102
Ebu Hayyan 52
Ebû Nuaym el-İsfahani 90
Ebû Osman el-Hîrî 100
Ebu Talip 82
Ebû Türâb 178
Ebû Türâb en-Nahşebî 98
Ebü'l-Hasan el-Bûşencî 98
Ed- Düretü'l- Mudiyye Fil- Lügati-t Türkiyye 48
Edige Destanı 60
Edirne 181
Edremid 186
Ege 147, 172, 181
Egrek 31, 86
Ehl-i beyt 99
Ehl-i Hak 145
Ehl-i sünnet 90
ehlullah 102
Elazığ 181
Elbistan 172
elma 174, 177, 178
Elma 77
El Musahibi 155
emçek 200
Emeviler 92
Emigdaş 198, 199
emikdeş 190, 191, 200
Emir Timur 31
en-Nâsır li-Dinillâh 114
Ensar 71, 76, 166
erenler 131, 158
Eres Tayçı 43
Ergenekon 30
Ergenlik Kaftanı 125
erkan 155
erkân 72, 77, 107, 117, 121, 129, 130, 132, 146, 153, 155, 156, 159, 160, 161, 166-169
Ermeni 14, 15, 36, 184, 220
Ermeniler 182
Erzurumlu İbrahim Hakkı 91
Esculeu 43
Eskü 43
esnaf 92, 100, 114, 116, 117, 120, 121, 138
Esrarcılık 71
Eşa'ri 114
eşik 130, 135, 176
Eşik İyesi 134
eşik tercümanı 130
Evhadü'd-din-i Kirmanî 114
evli 74, 76, 153, 154, 156
ev ondalama 172
eysi 116

F

Fars 76
Farsça 100, 104, 135, 181
Fars Şiiler 76
fatâ 105
Fatıma 83, 123, 146
Fatıma-tüz-Zehra 83
Fatih 53, 115, 139
Fatiha 88, 133, 140, 164
Fatih Sultan Mehmed 139
Fatma Hatun 115
ferraş 159, 161, 162, 166, 174
feta 97, 99, 105, 162
Feth suresi 164
fityân 98, 101, 104, 111
Fityân 97
Fransız 104
Fransızlar 199
Fuat Köprülü 96, 116
Fudayl b. Îyaz'dır 98
fütüvvet 89, 97-106, 111, 112, 115-117, 120-122, 126, 127, 129, 130, 134, 137, 139, 142

Fütüvvet 89, 97-100, 102-106, 110, 114, 121, 122, 128, 129, 134, 137, 139, 140, 218, 222
fütüvvet-dâr 104
fütüvvet ehli 100, 104
fütüvvet-nâme 99
fütüvvetnâme 120, 140
Fütüvvet-nâmesi 99

G

Gadır-i Hum 76
Gadiru Hum 74
ganimet 18, 31
Gardizi 52
Garibnâme 35
gayret kuşağı 125
gayri-Müslim 182
gayri-Müslimler 180
gaza 34, 123, 171
Gaziantep 87
Gaziyân-ı Rûm 116
gelenek 23, 62, 107, 127, 180, 182
gelin kuşağı 125
Gelou 43
Germencik 172
Gesta Hungarorum 41
geyik 50, 51, 144
giznekçi 163
göçebe 15, 16, 18, 22, 29, 76, 97, 141, 143, 145, 150, 189, 211
Gök Tanrı 18, 36, 94, 144
Gök Tengri 143
Göktürk 22
Göktürkler 24, 57, 61, 126
gönüldeş 190
Görgü 72, 85, 147
Görgü Cemleri 72
Gözcü 160, 161, 162
Grigoryev 202
gulfe 179
gülbeng 140
Gülbeng 161
gülbenk 128, 165, 166
Gülistan 198
Gülşehrî 115
Günah-ı kebair 164
Güneydoğu 179, 181, 184, 189, 220
Gün Han 86

H

Hac 110, 131
Hacı Bektaş 71, 73, 76, 108, 109, 114, 137, 165, 175, 217
Hacı Bektaş-ı Veli 71, 76, 108, 109
Hacı Bektâş-ı Veli 107
Hacı Emirli Ocağı 172
Hadâ Manâkıb İmam Ga-far aş-Sadık 172
hadarî 108
Haddâd 100
hakan 18, 29
Hakan 25, 38, 62, 94
Hakikat 80, 128, 167, 168
Hakk 74, 90, 91, 131, 133, 135, 140, 145, 151, 156, 158, 161, 167, 169, 170, 172, 175
Halhaslar 60
halife 75
Halife 55, 119
Hallâc-ı Mansûr 92, 94, 107
Hâl Musahipliği 155
halvet 107
Hamdûn el-Kassâr 100, 101
Hamurabi Kanunu 195
Han 24, 27, 30, 38, 41, 43, 44, 47, 55, 60, 86-88, 185, 191-193, 201, 218
Han-Buuduy 193
Hanefî 108
Hanefîler 107, 109
hankâhlar 109
Hâricî 107
Harmankaya 35
Harmankaya kâfirleri 35
harp 21, 55
Harun 82, 151
Hasan 15, 64, 73, 83, 84, 98, 99, 102, 117, 123, 133, 137, 172, 181, 183, 202

Hasan Alp 137
Hasan Sabbah 64
Haşişiler 64, 220
Hatayî 160
Hâtim at-Tâî 105
Havva 80, 83, 129, 152
hayvan 18, 50, 205
Hazar Denizi 185
Hazreti Şah-ı 83
Hazreti Şah-ı Velâyet 83
helva 80, 83, 129, 152
helva-i cefne 129
hemşire 145
Herevî 99
Herodot 56
Hıristiyan 92, 183, 184
hırka 101, 107, 138
Hızır 147, 148, 177, 192, 220
Hızır Aleyhisselâm 148
Hicret 71
Hindistan 92
hitan 179
hitan meclisi 179
Hoca Ahmed Yesevî 108
Hoca Ahmet Yesevi 113, 116, 143, 148
Hoca Ahmet Yesevî 94
Horasan 73, 89, 94, 98, 100- 103, 105-107, 109, 111-114, 129, 216
Horasan Erenleri 102
Horca 43
horoz 173, 177, 189
Hotun leyehsit 40
Hoy 114
Hû 160, 162, 164
Huhanye 38
Hun 20, 38, 50, 124
Hun dağı 38
Hunlar 38, 50, 57
Husrev ü Şirin 199
Hutula-Kaan 21
Hücvirî 99
Hüsameddin Hasan bin Muhammed bin Ahi Türk 117
Hüseyin 83, 109, 123, 133, 138, 139, 171, 172, 183, 202
Hüseyin Emeldeş b.Sefer Ağa 202
Hüsn ü Aşk Mesnevisi 58
H'yung-nu 38
Hz. Ali 72, 74, 79-81, 97, 100, 129, 135, 137, 142, 144, 146, 152, 170-172, 177, 178
Hz.Ali 78, 79, 81-84, 120, 123, 135, 171
Hz. Fatıma 123
Hz.Hasan 183
Hz.Havva 83
Hz. Hüseyin 84, 183
Hz. Musa 195
Hz.Ömer 18
Hz.Peygamber 74, 81, 82, 91, 117, 184
Hz.Resûl 82, 83

I

I.Alâaddîn Keykubat 114
II.Gıyaseddin Keyhüsrev 114
III.Murat 180
II.İzzü'd-din Keykavus 119
I.Murad 119
I.Murat 180
Irak 97, 112, 184
Irqıl Hoca 88
I.Selim 58
Issık Göl 124
Istahrî 107

İ

İblis 169
İbn Battuta 99, 100, 106, 110-113
İbn Cubeyr 99
İbn Haldun 13, 14, 15, 20, 21, 211, 219
İbn-i Batûta 99
İbni Mühennâ Lügati 48
İbn Mühennâ 200
İbnü'l Arabî 102, 216
İbnü'l-Cevzî 100

İbn-ül Fakih 50
ibrikçi 166
ibtihâl 55
İdil - Ural 87
İdris 137
İğne 129
ihanet 28, 33, 62
ihtiyâru'd-dîn 119
İkrar 70, 74, 139, 145
ikrar cemleri 140
İkrar Kardeşi 145
ikrar verme 75
İlhanlı 200
İmam Câfer 71
İmam Câfer Menakıbı 71
İmam Gazali 91
İmam Hasan 83
İmam Hüseyin 83
İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe 96
İmam-ı Cafer Sadık 83
İmam-ı Cafer Sadık Buyruğu 83
İmam Mansur el- Maturudi 106
İmam Mâturidi 107
insan-ı kamil 92, 93, 178
iplik 128
İran 23, 79, 92, 97, 100, 105, 106, 109, 111, 116, 145, 182, 184, 195, 200, 219
İran Kültürü 97
İranlı 22, 75, 107, 152
İranlılar 14, 29
İranlı Şiiler 75
İran Türkleri 105
İréne Mélikoff 143
irgen 46
İsa 137
İsfahan 71, 111, 112
İskit 56, 57, 124
İskitler 56, 57, 60
İslâm 22, 23, 36, 50, 70, 71, 74-76, 84, 90, 92, 93, 95, 96, 98, 100, 101, 104-106, 109, 114, 121, 123, 134, 139, 141, 142, 144, 148, 152, 156, 168, 178, 180, 182, 195, 196, 218-222
İslamiyet 22, 23, 34, 89, 92, 94, 152, 179, 185, 195
İslâm Tarihi 70
İsrafil 166
İstanbul 4
İzmir 172

J

J.Deny 104

K

Kâbe 26, 90
kabile 16, 20, 23, 27, 32, 34, 36, 45
Kaçar 181
kadaş 190
kadın 16, 51, 54, 185, 204, 205
Kadıncık Ana 115
kadın şalvarı 51
Kağan 55, 86, 88, 217
kahraman 30, 63, 114, 169, 193, 198
kahramanlık 28
Kahramanmaraş 85, 87, 118, 215
Kalfalık 139
kam 37, 94
Kam 37, 113
kama 119
kam Ata 37
Kamber 82, 166
Kamçı 34
kampçı sapı 54
kan 20, 27, 28, 31, 41, 43-47, 52, 53, 55-59, 62, 64, 69, 74, 76, 77, 79, 85, 86, 96, 141, 142, 144, 146, 149, 152-155, 157, 171, 179, 181, 183-185, 187, 188, 192, 194-198, 200, 203, 205
Kan 32, 43, 45, 53, 55, 57-59, 69, 72, 76, 184, 185, 190, 194, 203, 215, 216
kan bağı 27, 194, 203
kan davası 64
Kanıkey 191

Kan kardeşi 44
kan kardeşliğidir 31
Kan Turalı 32
kanun 22-24
Kan Yoloy destanı 53
kaplan 61
kara başlı koç 52
karâbetü'r-radâ 195
Karacazade es-Seyyid Hüseyin Hüsnü Narlıderevî 172
Karakeçili Aşireti 84
Karakoyunlular 186
Kara Orman sahibi Bay Barılah Toyon 40
Kara Polat 20
Karattı Pergen Destanı 45
kardeş 20, 27, 36, 46, 47, 52, 58, 59, 60, 70, 71, 72, 77, 80, 82, 85, 100, 104, 110, 132, 136, 137, 139-142, 146, 148-150, 152, 153, 154, 157, 167, 171, 174, 191, 192, 200, 201, 203
kargış 36, 37, 42, 54, 55, 61
Karındaş 190
Kars 109, 181, 189
Kars Terekemeleri 181
Kasım Hanları ve Hanzadeleri Hakkında Tetkikler 200
Kâşgarlı Mahmud 21, 25, 30, 49, 53, 142, 144, 191, 198
kavlî 121
Kay 88
kayın ağacı 56
kayrahan 61
Kayseri 114, 115
Kazak 39, 48, 125
Kazakistan 124
Kazaklar 39, 52
Kazan 31, 39, 59, 73, 86, 200
Kazan Hanı 200
keçe 111, 119
Keçe 16, 119
kelle 84, 87, 88, 146
Kelle 87
kemer 76, 100, 119, 121-123, 125, 205
Kemerbest 158
Kerâmât-ı Ahi Evren 115
Kercanbay 44
Kereit 33, 47
Kereit bahadırı 33
Kereitler 47
Kerrâmî 107
Kerrâmîler 109
Kerrâmiye 107
kert 54
kertme 60, 203
Kıdırcık 161
kılıç 16, 34, 35, 39, 51, 53, 54, 57, 100, 120, 123, 137
Kılıç Arslan 41
Kılıçlı Aşireti 149
kımız 50, 53, 204
Kıpçak 200
Kıpçaklar 53
Kıptî Hıristiyanlık 180
Kırgız 15, 17, 39, 48, 52-55, 58, 61, 125, 206
Kırgızlar 19, 47
Kırım 201, 202
Kırım Hanı 201
kırklar 77, 129, 167, 172
Kırklar 72, 74, 76-80, 162, 167, 172
Kırklar Cemi 77, 80
kırmızı 124, 138
Kırşehir 115, 220
Kıyamet 82, 205
Kıyametlik Ani 204
Kıyametlik Anne 204
kıyametlik ata-ene 203
Kızılbaş 144
Kızılcapınar Köyü 172
kızıl çapan 125
Kızıltepe 87
kız ikrarı 172
Kireşin Tatarları 204
Kirov 181
Kirve 182, 184, 185, 187, 188, 190

kirvelik 179, 181-189, 203
Kirvelik 179, 181, 182, 184, 185, 187-189, 220-222
Kitâbü'l-Fütüvve 98
kivra 181, 189
kivre 181
koç 51, 59, 188, 189
Koç Ali Emeldeş b.Samurcu 202
kol börü 29
Koman 41
konar-göçer 16
Konar-göçer 16
konar-göçerlik 146
Konya 44, 100, 104, 109, 116, 170, 216, 219
kökeldaş 200
Kököçü 33
köle 31, 64
kön 123
Kösedağ Savaşı 118
Köse Mihal 34
Krisztina Kehl-Bodrogi 146
Kubilay 33
kudanda 58
kudandalı 58
Kudüs 110
kudvetu'l-ferîkayn 108
kumera 181
Kuran 25, 91, 129, 147, 195
Kur'an-ı Kerim 71, 100
Kur'an'ı Kerim 105
kurban 38, 41, 50, 52, 53, 56, 76, 86, 87, 126, 158, 162, 165, 173, 174, 178
Kurbancı 157
kurban kesme 76
kurşak 124
kurt 17, 18, 28, 29
Kurt 29
kuruk 54
Kuskun Alp 45
Kuşak 89, 125, 126, 216, 222
kuşak bağlama 76, 83, 152
Kuşak bağlama 89
kuşak kuşanma 125
kuşamat 203, 205
Kuşamat 69, 205, 216
kuşamat yigit 205
Kuşeyrî 99
kut 29, 87
Kut 29
Kutadgu Bilig 108
Kuyucu 157
Kuzey Sibirya Türkleri 87
Küfe 106
külah 111
Kün Kologoy 44
Küpe Toyları 205
Kürtçe 181
Kütüb-i Sitte 107
küvre 181

L

Lale 161
Lefke 34
Lehistan 201
Loh-nor 61
lokma 83, 147, 160, 162, 174
Lügat-ı Çağatay ve Turkî-i Osmânî 199

M

Macar 41, 198, 199
Macar beyi Tühütüm 43
Macarlar 41
makas 112, 128
Mal Musahibi 155
Mamak Duvan 201
Mana Musahipliği 155
Manas 47, 53, 60, 87, 191- 194, 197, 204, 205
Manas destanı 47
Manas Han 191
Mançular 43
Mâni dini 126
Manihaist 48

Maniheist 92
Maniheizm 92, 107
Mansur 85, 106, 158, 164
Mansur darı 85
Mansur Dârı 158
Maraş 118, 172, 215
Maraşlı 85
Mardin 87, 183
marifet 72, 156, 167
marraine 183
Ma'ruf el-Kehri 106
Mârûf-i Kerhi 92
Matay Beg 201
Mâturîdi 108
Mâturîdî 108, 109, 223
Mâtüridî 96
Mâtürîdi 108
mavi 53, 124
Medeniyet 13
Medine 70, 71, 74, 83
Medinet'ül-Fadılayı 136
Mehmet Eröz 186
Mehmet Yaman Dede 70
Mekke 26, 70, 71, 74, 110, 184
Melâmet 100, 102, 216
Melâmetiler 98
Melâmetîler 103
Melametîyye 100
Melamiler 94
Melamilik 94, 100, 113
melâmilik 98, 101, 102, 110
melek 87
Melike 197
Memedaş 191
Menâkıb-ül-Ârifîn 112
Mendirman 194
Mendirman Destanı 194
Merkitler 46
Merkitlerin Toktoası 46
Mervan 148
Mesihi 58
meslek grupları 119
mest 112, 119
meşayih 166
Metehan 62
Mevaraünnehir 94
Mevlana 114, 116
Mevlana Celaleddin Rumî 114
Mevlânâ Hüsâmeddîn 116
Mevlevi 113
Mevlevî 113
Mın 38
Mısır 21, 92, 106, 200
mızrak 53
Mikail Bayram 103, 109, 114, 115
millet 17, 21, 22, 24, 27, 29, 53, 65, 123, 212
Miraç 74, 78, 80, 82, 137, 168
Miraç Gecesi 82
mistik 92, 93, 94, 109
Moğol 16, 17, 21, 22, 31, 36, 45-48, 118, 142, 146, 182, 199, 219
Moğolistan 40
Moğollar 15, 16, 23, 24, 27, 32, 36, 115, 125, 198, 220
Moskova 201
Moskova Knezliği 201
M.Şereffeddin Yaltkaya 190
Muğla 171, 176, 217, 221
Muhacir 76
Muhammed 70-75, 77-85, 90, 91, 97-99, 101, 106, 109, 114, 123, 126, 128, 132, 133, 135, 137, 140, 142, 146, 150-152, 154, 158, 159, 164, 165, 167, 168, 170-172, 178, 179, 183, 195, 216, 218
Muhammed-Ali 151
Muhammed b. en-Nuri 91
Muhammed b.Fazl el-Belhî 98
Muhammed b. Kerrâm es-Sicistânî 109
Muhammed Mustafa 77, 81, 83, 168
Muhammira 71
Muhip 71
Muhyiddin İbnü'l-Arabî 98, 102
Musa 82, 133, 195
musahabe 73

Musahibi 84, 155, 156
musahip 70-77, 80, 83-86, 96, 121, 137, 140-144, 146-158, 163, 166-173, 175, 178, 179, 182, 190, 203
Musahip 72, 74, 76, 80, 83, 84, 87, 141-143, 145, 146, 148, 149, 151, 153-156, 163, 167-169, 171, 175
Musahip Cemi 87
musahip kardeşliği 76, 83, 84, 141, 144, 152
musahiplik 70, 73, 83-85, 142, 154, 155, 170, 171, 173-176, 178
Musahiplik 71, 73, 74, 80, 85, 89, 150-155, 169, 178, 216-218, 223
Mustafa Kemal 63
Mu'tezile 107
Mu'tezilî 107
Mübeyyi 71
mücerret 76, 85, 156
Mücerret 156
mücerretlik 76
mülhid 94
Mülk 20
mürebbi 158, 162, 163, 168
Mürebbi 72, 158, 173, 175
mürit 155, 168
mürşit 71, 156-160, 162, 163, 167, 174
Mürşit 155, 160, 179
Müslüman 23, 34, 37, 39, 55, 70, 87, 93, 95, 106, 107, 120, 126, 142, 180, 182, 184, 196
Müslümanlar 183

N

nâkib 129, 130, 132
Nakibler 119
Nakîbü'n-nükeba 130
Nakkaş Ahmed 99
Nakkaş İlyas Oğlu Ahmed Fütüvvetnâmesi 139
Namaz 161
Namus 154
Narlıdere 147, 172
Nasırî 99
Nâsır-Lidînillâh 112
Nasreddin Hoca 114
Necm-i Zer-Kûb 103
Nefahat-ül-Üns 104
nemek 128
Nesimî 164
Niğde 116
nikâh 154
Nisa Suresi 196
Nişabur 101, 108
nişan 77, 79, 87, 157
niyaz 83, 134, 157-160, 162, 165, 177
Nogay Orda 201
Norveç 61
No-Şuy ırmağı 38
Nöker 31, 32
Nökerlik 32, 34
Nökör 31, 32
nökörlük 34
Nuh 101
Nurhak 172

O

oba 19, 27, 212
obog 27
ocak 124, 125, 150, 153, 172
Ocak 92, 94, 98, 100, 172, 216, 217, 219-221, 223
ocak kızdırma ikrarları 172
oduncu 163
Ogdırmış 108
oğlan ikrarı 172
Oğuz 20, 25, 27, 51, 53, 54, 84, 86-88, 117, 217
Oğuz Beyleri 117
Oğuz boyları 20
Oğuz Kağan 86
Oğuzlar 27, 59, 152
Oğuzname 86, 88
Oğuznameler 86

Oğuznâmeler 88
ok 16, 19, 30, 35-37, 39, 53, 54, 57, 59, 123, 191, 198
omuzdaş 178
Ong Han 43
ongun 86
On iki İmam 171
onyedi erkân 167
ordu 21, 22, 24, 62, 64
Orman Halkı 44
Orta Asya 14, 22, 23, 49, 61, 85, 109, 144, 152, 182, 217, 219, 223
Orun 86, 88, 89, 134, 215
Orun Hukuku 86
Osman 34, 100, 111, 116, 118, 137, 195
Osman Gazi 35, 137
Osmanlı 34, 36, 41, 53, 58, 63, 73, 90, 92, 94, 96, 116, 118, 126, 135, 137, 143, 180, 195, 200, 218-220, 223
Osmanlı Devleti 34, 138
ovak 27
oymak 19, 27

Ö

öbüge 61
Ömer 99, 106, 107, 116, 117, 202, 221
Ömer Gazi Emeldeş b. Hacı Hasan 202
Ömer Lütfi Barkan 116
örf 19, 89, 117
öz ayırma 173
Özbek 48, 50
öznekçi 166
öz verme 173

P

pabuçu dama adılmak 121
padişah 119, 120
pantolon 123
parrain 183
pars 50
Pars 79
pazıbend 166
Pehlivan 161
pençe-i Âli abâ 123
pençelenme 146
Pers 79
pervaneler 162
peşine 43, 72, 176, 177, 188
Peşine 171, 175-177
peygamber 78, 140
peyke 112
pir 77, 83, 119, 153, 156, 157, 163-166, 168-170, 177
Pir 77, 143, 151, 164, 165, 167, 169
pîr 71, 100, 129
Pirli 156
pirsiz 156
Pir Sultan Abdal 143, 151
pîr tutmak 129
Pisi 161
pîş-kıdem 137
Potlaç 186

R

Radâ 195
Razavî fütüvvetnâmesi 129
rehber 71, 156-163, 168-170
Rehber 160, 161, 163, 164
Revanî 58
Revanî Divanı 58
rind 97, 99
Risalet-al-Melâmetiyye 98
Roma Hukuku 195
Romalılar 39
Romanya 43
Rum 35, 99, 115, 162
Rumuzculuk 71
Rus 42, 198, 199, 201
Rusça 202
Rus Çarı IV.İvan 201
Ruslar 202

S

Sabahattin Güllülü 103, 117
Sadettin Köpek 114
Sadreddin Konevi 114
Safevi 99, 111
Safevi Devleti 99
saff-ı niâle 129, 130, 132, 140
sağdıc 181
sağdıca 182
sahabe 73
sahib-i tarik olmak 129
Saka 124
Sakarya 34
Saki 162
Salcak 39
Salcak Türkleri 39
sâlik 71
samur 32, 47
samur kürkü 32
sanatkâr 117, 120
sarı 37, 41, 112, 124, 193
Sarmat 124
Sava 39
savaş 14, 18, 21, 24, 27, 28, 30, 34, 36, 42, 53, 56, 62, 64, 118, 125
savaşcı 29, 56, 57, 105, 113, 137
sazcı 160, 163
Segrek 20, 51
Seki 161
Selçuklu Devleti 64, 113, 114, 118, 120, 215
Selefî 100
Selman 77, 79, 82, 83, 159, 161-163
Selman-ı Farisî 79, 82
Selman-ı Pak 159
semâ 113
semah 147, 160, 166
Semah 79
Semerkand 24, 25, 107
Semetey 191
Sencer 52
Sengun 33
Seriyy-i Sakatı 92
Seyfî 121
Seyfülmüluk 197
Seyf-ül-Mülük Destanı 197
seyr u sülûk 107
seyyah 14, 110, 111
Seyyah 99
seyyid-al-futuvva 104
Seyyid Hüseyin 123
Seyyid Hüseyin fütüvvetnâmesi 139
Seyyid Muahmmed 99
Sınıfcılık 71
sırat-ı müstakimi 129
Sibirya 61, 87, 185, 221
silah arkadaşlığı 30
Sinemil 85, 147
Sinemil Dedeleri 85
Sivas 181
Slavlar 43
sofracı 161
sofrada kelle 87
Solşay İmildaş 202
Sorki 88
su 37, 39, 49, 51, 52, 74, 79, 88, 117, 128-130, 135, 139, 147, 159, 162, 167, 176
Subutay 33
suf 90
sufâne 90
Sufe 90
Sufetü'l-kafâ 90
sufi 89
Sufî 90
sûfilik 89, 93
Sultan 19, 41, 119, 139, 143, 151, 180
Suriye 92, 184
Süheyl 82, 104
Süheyl Tûsterî 104
Sühreverdî 99
Sülûk Kardeşi 145
süngü 35, 40
sünnet 179-184, 186-189
sünnet babası 181

sünnet düğünü 179, 180, 182
Sünni 75, 84, 89, 99, 182, 184, 186, 189
süpürge 128, 141, 159
süt 30, 57, 77, 78, 187, 190-198, 200, 201
süt kardeş 192, 201
sütkardeş 199, 202
Süt kardeşliği 191
süvari 123, 198

Ş

Şâfi 109
Şâfîler 107
Şah 31, 52, 63, 79, 81, 83, 144, 151, 157, 160-162, 165, 168, 172, 173, 175
Şah Hatayi 151, 175
Şah İsmail 52, 63, 172
Şah Mansur 31
şakird 130, 131, 133
şalvar 100, 119, 123, 134, 138
Şaman 28, 37, 145
Şaman ayinleri 145
Şamanist 28, 48, 55, 62
Şamanist Türkler 28
Şamanlar 37
Şanlı Urfa 187
şatır 97
Şecere-i Terakkime 134
şed 100, 119
Şedd 121-123, 127, 129
Şedd-i Elifî 122
Şedd-i lamelifî 122
Şedd-i Mihrâbî 123
Şedd-i Süleymânî 123
şedd-i vefa 122
Şedd-i Yusuf 123
Şedd kuşanmak 121
Şed-i Kavsî 123
Şehzade Mehmet 180
Şems 159
şeriat 22, 72, 77, 122, 128, 129, 156, 167
şeriata 23, 39
Şeybaniler 200
Şeyh 58, 71, 83, 111, 113, 116, 118, 119, 132, 138, 155, 170, 216
Şeyh Edebali 118, 138
Şeyh Galip 58
Şeyh Nasîrü'd-din Ebü'l-Hakâyık Mahmud b. Ahmed el-hoyî 114
Şeyh Nasîrüddin Mahmud b.Abbas 113
Şeyh Sâfi 71
Şeyh Sâfî Buyruğu 170
Şeyh Sâfi Menakıbı 71
Şeyh Süleyman Efendi 199
Şeyh Şihâbeddîn Hamevî 111
Şeyhu'l-Meşâyih 119
Şia 84, 89, 99, 171
Şihâb-al-Sühreverdî 99
Şii 75, 76, 80, 84, 142, 152, 171, 183, 217
Şiî 99, 107, 140
Şiraz 111, 112
Şirdan ile Cönger Destanı 198
şirret-ül-münteha 77
Şor Destanları 43
Şölen 46
Şûrbîler 121
şürbî 128

T

taassup 23
tâc 107
Tahtacı 72, 171, 172, 178, 217, 221
Tahtacılar 71, 144, 154, 172, 177, 223
Takıyyüddin İbn Teymiyye 100
takvâ 109
talip 71, 72, 80, 135, 156, 164, 166, 167
tamga 27, 86, 89
Tanrı 18, 20, 25, 37, 38, 48, 54, 62, 72, 78-83, 108, 124, 139, 150, 156, 157, 165-169
Tanrı yargısı 37
Tarhut 16

tarikat 72, 83, 91, 102, 108, 109, 122, 128, 135, 156, 164, 167
tasavvuf 89-94, 96, 98, 100, 102, 106, 107, 111
Tasavvuf 89-94, 96, 107, 109, 134, 136, 215-217, 219-223
taş 16, 49, 128, 130, 131, 165, 198
Tatar 30, 31, 48, 118, 182, 195, 199, 201, 202, 215
Tatarlar 30, 36, 62, 64, 182
teberra 165
Tebriz 181, 182
teke 87, 188
tekfür 54
tekke 110, 112, 113, 135
Tekne 161
Telengitler 39
telli Kuran 147
temenna 165
Temuçin 34, 46, 47, 59, 60, 146
Tengri 29, 35, 143
Tepegöz 20
terazi 128, 130, 131
Tercüman 130, 177, 178
Tergetu-Bayan 33
Ters Uzamış 31, 86
tevellâ 165
Tezkiret-ül-Evliyâ 104
tıa toyono 61
tığ 126
Timuçin 46
Timur 16, 22, 24, 30, 62, 202, 217
Timur Emeldeş b. Merveş 202
Timurlu 200
Tinbay Mirza 201, 202
Tohurat 16
Toktamış Han 60
tolu 49, 50
toprak 13, 17, 54, 56, 59, 63, 128, 178
Torgavutlar 52, 56
tosun 188
totem 50, 61
Totemler 61
Toxaris 56
töre 22, 24, 27, 50, 117
töreli 27
tsafâ 90
turâb 178
Turgut Alp 137
turna 143, 144, 222
Turna 143, 144, 222
Turnalar semahı 143
tuz 128, 130, 134, 157
tuzlu su 100
tüfek 39, 54
Tühütüm 43
Türâb 98, 178
türe 27
Türk 13, 15, 16, 18-22, 24, 25, 27-32, 35-38, 40, 43-50, 52, 53, 55-59, 61-63, 69, 71, 73, 74, 76, 83, 85-90, 95, 96, 98-100, 102-104, 108-114, 116-118, 120, 123-126, 134-136, 139, 141-144, 146, 148, 149, 152, 153, 176, 179-182, 184-186, 189-192, 194, 195, 197-203, 206, 212, 215-223
Türk Ailesi 20
Türk Bâtınîliği 71
Türkçe 26, 47, 57, 104, 111, 135, 136, 181, 190, 198, 223
Türk Destanları 44
Türk Edebiyatı 58
Türk Fütüvveti 104
Türk Hakanı 29
Türkistan 14, 16, 19, 22, 26, 29, 61, 89, 94, 105-107, 109, 129, 147, 185, 200
Türkistan Pîrleri 129
Türkiye Türkçesi 48
Türk kültürü 148
Türkler 14-17, 19, 21, 22, 27-30, 32, 34, 36, 37, 41, 48, 50-53, 55, 57, 60, 62, 69, 86, 87, 89, 95, 97, 105, 106, 111, 116, 124-127, 134, 143, 145, 148, 152, 176, 182, 191, 192, 198-200, 212, 217-220

Türkmen 22, 48, 50, 63, 73, 76, 85, 86, 114, 142, 143, 147-149, 152, 172, 178, 180, 186, 215, 217
Türkmenler 23, 26, 144, 187
Türk Milleti 28
Türk Mitolojisi 149
Türk Müslümanlığı 96
Türk Oğuz töresi 84
Türkolog 104, 143, 199
Türk sûfîliği 96
Türk Şamanlığı 61
tütün 37

U

Ulah 43
ulus 46
Urfa 84, 139, 187
Usta 136, 138
uşaklık akti 56
Uşak olma 56
Uşun Koca 20, 31, 86
Uvas-Merkitleri 46
Uygul-toyoh 41
Uygur
Uygurlar 26, 38, 48, 125, 191, 217
Uygur Türkleri 48
uzlet 107

Ü

üç düğüm 126
Ügyek 42
ülke 22
ülüş 24, 86
Ülüş 86, 88, 89, 215
ümenâ 102
üzüm 79

V

vaftiz annesi 183
vaftiz babası 183
Van-han 33
vaşak 50
Veda Haccı 80, 84
veda hutbesi 74
vefâ 90
Vehhabi 92
Veysel Karani 172, 178

W

Wuhuanlar 61

Y

Yabaku 53
Yahudi 92, 195
Yahudilik 180, 195
yakın dost 199
Yakut 39, 40, 48, 56, 61
Yakutlar 39, 61
Yakut Türkleri 40
Yanbek Han 44
Yan Sufu İmildaş 201
Yanyatır Ocağı 172, 177
yaraşdı 144
Yaruncuk 53
yasa 13, 15, 22-24, 27
yay 19, 30, 35, 39, 53-55, 164
Yayık Boyu 44
yazlak-kışlak 146
Yede Taşı 28
yeminli dostluk 47
Yeniçeri 116
Yenisey 39
yerdeş 190
yerel yurtseverler 104
Yesevîlik 96, 108, 219
Yeseviye Tarikatı 102
Yesugai Han 47
yeşil 29, 124, 138, 179
yeşil kurt 29
Yezidiler 182, 184, 189
Yezit 164

Yıldırım Bayezid 62
yiğit-ahî-şeyh 119
Yiğitler 112, 119
yol 16, 22, 30, 34, 52, 62, 70, 73, 74, 79, 84, 90, 96, 106, 112, 129, 130, 135-140, 145, 150, 154, 158, 166, 172, 175, 177, 183
Yola girme 75
yol arkadaşlığı 73
Yol Büyüklüğü 176
yoldaş 31, 35, 58, 169
yoldaşla 137
yol kardeşliği 70, 73, 84, 136, 137, 139, 145, 150
yorgan 46, 60, 146
Yörükler 144, 181, 186, 218
Yörük Türkmenler 23
Yueçi Hanı 50
Yunanca 90
Yusuf Has Hacip 108
Yusuf Ziya Yörükân 71, 72
Yüeçi hanı 38

Z

zahid 90
zâhiri 128
Zerdâni 112
Zerdüşti 92
Zerdüştîlik 92
zındık 93
zikr 143
zina 120, 148
Ziya Gökalp 27, 124
Zöhre ile Aldar Destanı 44
Zu'n-Nûn el-Mısrî 91
Zu'n-Nûn Mısrî 106
zühd 91, 107, 108, 109
Zülfikâr 100, 120, 162
Zülkarneyn 25
Zünnûn-i Mısrî 92